

VALÓSÁG

Az alábbi interjúk 1999-ben készültek, empirikus szociológiai kutatás keretében olyan fiatal szakmunkásokkal, akik öt éves munkapiaci tapasztalattal rendelkeztek. A beszélgetésekből kiderül, hogy milyen munkahelyek és milyen kereseti lehetőségek vártak rájuk, hogyan alakították ki boldogulási stratégiájukat, és hogyan vélekedtek a politikáról és az őket körülvevő társadalom problémáiról.

„Ha nekem valami nem tetszik, kimondom, egyből”

Fiatal villanszerelő

– *Kérlek, mutatkozz be.*

– 1974-ben születtem. A 202-es Ipari Szakmunkásképző Intézetben végeztem Gödöllőn, a szakmám épület-villamossági szerelő, villanszerelő.

– *Amikor végeztél 94-ben, hogy tervezted, mit fogsz csinálni?*

– Mondtam édesapámnak, hogy intézze el, hogy minél hamarabb behívjanak katonának, hogy túl legyek rajta. A vizsga után augusztus 23–24-én bevonultam, és katonáskodtam egy évig. Amikor leszereltem, a szomszédból szólt egy ember, hogy nincs-e kedvem velük dolgozni. Gipszkarton-szerelést, meg álmennyezet-szerelést végeztek, megpróbáltam, tetszett, és egy darabig azt csináltam. De aztán abbamaradt, mivel ők kimentek Németországba dolgozni.

– *Jó fizetést kaptál?*

– Hát, közepes volt, 25 és 30 eFt között. El lehetett viselni rögtön katonaság után.

– *Könnyű volt beletanulni a karton-szerelésbe?*

– Könnyű, ha valaki elkezd, olyan 2 órán belül megtanulja.

– *Szeretted csinálni?*

– Jó volt, mert szép munka, azonnal látszik az eredmény. A villanszerelésben is látszik, csak ott hosszú idő, mire az ember eljut a végére. Előbb jön a vésés, aztán ha kivéstem a falat becsövezem, aztán beszerelem a kapcsolót, és az akkor szép, ha fölkapcsolod a lámpát és ég, minden működik. A gipszkarton meg egyből látszik, a semmiből lesz a fal, egy álmennyezet mindig látványos.

– *Hogy jött a következő munka?*

– Ezután munkanélkültre jelentkeztem. Végül itt Gödöllőn egy Honvédelmi Minisztérium által működtetett cégnél épületvillamossági szerelőnek vetek fel. Ott három évig dolgoztam, és mellette kitanultam az ipari alpinista szakmát. Három év után kirúgtak, mert nézeteltérésem volt az egyik művezetővel.

– *Milyen jellegű nézeteltérés volt?*

– Nem munkából adódó, hanem világnézeti eltérések voltak közöttünk. Ő elkezdett diriálni, hosszú történet ez, nem férne rá a magnószalagra, ha elmondanám az egészet. Nem



a munkám, hanem a személyiségem volt a probléma, nem bírtuk egymás búróját. Egyébként nagyon meg voltak elégedve a munkámmal. Csak az a baj, hogy a vezérigazgató egy link alak volt. Nem a munkásokat nézte, hanem saját magát. A saját zsebére dolgozott, ha szabad ilyet mondani.

– *Ez nem tetszett?*

– Nem tetszett, mert az embert hajszolta, de nem dicsérte a munkáját.

– *Ezért hagytad ott?*

– Már régen terveztem, hogy el akarok onnét jönni, csak az volt az előnye, hogy a közelben volt, 10 perc alatt kisétáltam oda, és nem kellett utazásra költenem. Ez volt az utolsó bejelentett munkám.

– *Mikor jöttél el onnan?*

– 98 júliusában.

– *A többiek hogy jöttek ki veled?*

– Mindenki fűjt a főnökre, mindenki utálta, de sajnos kénytelenek voltak elviselni.

– *Szakmailag mennyire érezted magad megbecsülve?*

– Elég jól megbecsültek, sokszor kaptam jutalmat. Meg voltak elégedve a munkámmal.

– *Azt csináltad, amit szerettél?*

– Ott elég sok mindent megtanultam az emberektől, a vízvezeték-szerelést, festést, a kőműves munkát, ezermester lett belőlem. Ha netán itthon vagy a rokonoknál valami gond van, akkor meg tudom csinálni, segíték rajtuk. A festést még a gipszkarton vállalkozónál megtanultam, mert ő szobafestő vállalkozó volt.

– *És mi történt azután, hogy eljöttél onnan?*

– Azóta megpróbáltam a benzinkutazást. Az is tetszett, csak ott is a főnökkel volt a baj. A mai világban minden főnök arra hajt, hogy minél több pénze legyen neki. Ott is nézeteltérszem volt a főnökkel, ő is sorolta kifelé az embereket. Én nem kúszok a piros szőnyegén, nem alázkodok meg előtte, nem megyek oda hozzá, hogy csurog a nyálam. Ha nekem valami nem tetszik, mint magyar ember – kimondom, egyből. El is küldöm oda, ahova nem kell.

– *Hogy jött össze a benzinkút?*

– Tagja vagyok egy olyan egyesületnek, hogy Gödöllői polgárórság, és ott az egyik kollégám benzinkútnál dolgozott. Ő kérdezte, hogy mivel elmentem munkanélkültre, nincs-e kedvem a benzinkutat megpróbálni. Mondtam, hogy megyek és megpróbálok. Öt hónapig bírtam, keményen.

– *Ez úgy működik általában, hogy van egy alapfizetés és arra jön a jutt?*

– Igen, a jutt a lényeg manapság. Ennél a kútnál, az elég jó volt.

– *Ez egy rendes állás volt?*

– Igen, főállás volt. Mellette még eljártam a rokonokhoz, barátokhoz szerelni a villanyt. Vagy ha éppen vasalót, kis háztartási gépet kellett megjavítani, akkor megjavítottam.

– *Ez végig volt az összes többi munkahelyeddel párhuzamosan?*

– Persze. Már a sulis előtt is a hobbim volt a bütykölés. Nem tudom kitől örököltém, de szerettem bütykölni, mindig szerettem elektromossággal foglalkozni. Izgatott a dolog, hogy ha itt rákapcsolom, akkor ott mi jön ki. A családban is majdnem mindenki elektromossággal foglalkozik. Édesapám elektroműszerész, a keresztapám villanyszerelő, a rokonunk villanyszerelő, nálunk hagyományyszerűen megy ez a dolog.

– *Mi volt a benzinkút után?*

– Utána munkanélküli lettem és azóta itthon vagyok. Folyamatosan keresek munkahelyet, csak az a baj, hogy érettségi kell majdnem mindenhez. Mondták nekem is, hogy menjek el érettségizni, de én már nem tudom fejleszteni magamat, nem tud lekötni a tanulás. Arra

összpontosítok, hogy inkább dolgozzak. Szeretek dolgozni, de hogy még egyszer beüljek a padba és tanuljak, ahhoz nincs kedvem.

– *Régebben is nehezen ment a tanulás?*

– 2-es és 3-as között lebegtem. Engem nem érdekelt a tanulás, mindig a bütykölés, a technikai dolgok érdekelték.

– *És milyen terveid vannak az életben? Milyen céllal akarsz dolgozni?*

– Van egy menyasszonyom, és ha minden igaz jövőre összehozzuk az esküvőt.

– *Mióta megszűnt a munkahelyed, munkanélküliként kapsz valami pénzt?*

– Igen, munkanélküli segélyt kapok.

– *Hogy próbálsz munkát keresni?*

– Édesapám által, rokonok, haverok által, újságok által keresem a dolgokat. Visszamentem a gipszkartonos vállalkozóhoz is, egyelőre próbaidőre. Egy hónappal ezelőtt kimentek Németországba, de azt mondta, ha visszajönnek szeretnének alapítani egy céget, ahol gipszkarton szerelést, villanszerelést, hidegburkolást lehetne csinálni, és én is szeretnék kijutni velük Németországba dolgozni.

– *Arra nem gondoltál, hogy kiváltasz vállalkozóit és magadnak szerzel munkát?*

– Ehhez nagyon nagy tőke kell. Kezdő tőkének kellene lenni, meg felszerelésnek.

– *Mire kell a kezdőtőke?*

– Az anyagokat beruházni. Nem mehetek oda egy megrendelőhöz, az első munkára, hogy én vagyok a villanszerelő, de adjon nekem anyagra 150 ezer forintot, mert nincsen anyagom. Úgy kell odamenni, hogy holnap kezdek, van anyagom és utána elszámolunk. Ez a lényege az egésznek. Ez a jó vállalkozói kezdés. Egyedül elkezdeni egyébként is nagyon nehéz. Ide kell legalább egy tapasztalt társ, aki benne van a dolgokban. Egy olyan valaki, akivel jó viszonyban vagyok és megbízom benne, hogy nem fog átrázní. De egy ilyen embert nagyon ritkán lehet találni.

– *Igazából a szervezési része az, amiben gyengének érzed magad?*

– Persze. Valaki szervezze meg a dolgokat, hogy ha nekem oda kell mennem, odamegyek, van anyagom, van emberem és akkor megcsináljuk. Ő legyen a főnök. Én nem szeretnék főnök lenni, nem arra születtem, hogy főnök legyek. Inkább beosztott, inkább a munka. Engem úgy nevelt édesapám és édesanyám, hogy a munka az első.

– *Mostanában van valami mellékes munkád?*

– Volt úgy, hogy az egyik rokon egy boltot épített. Egy rendes vállalkozó megcsinálta volna 60 ezer forintért. Én baráti áron megcsináltam 15-ért, 20-ért. És jó volt neki. Ez így működik. Neki is megéri, meg nekem is megéri.

– *Mindig van valami?*

– Persze, van.

– *Nem érezted hogy inséges időszak ez, amióta nem dolgozol?*

– Hullámmzó, egyszer fent, egyszer lent. Most éppen lent vagyok, de voltam fönt is.

Most a holtponton vagyok, és éppen most kezdek fölmenni. Itt a nyár, akkor kezdenek építkezni, és akkor keresnek munkára alkalmas embereket. Ilyenkor én megyek. Nem vagyok egyfolytában a padlón mint munkanélküli. Megvan mindenem, ami kell. Van spórolt pénzem, költöttem belőle, de vissza is jött valami. Mivel nem születtem milliomos helyre, nekem meg kell dolgozni a pénzért. Én olyan helyre csöppentem, ahol meg kell dolgozni a pénzért.

– *Úgy látom, hogy azért elég jól kitöltöd az időt, ami a munkanélküliséggel rád szakadt.*

– Szeretnék dolgozni, de nem foglalkozom azzal, hogy munkanélküli vagyok. Feltalálom magamat. Hogyha valami van, akkor megyek segíteni, meg ott van a Polgárőrség.



– *Általában mi a véleményed a munkanélküliségről?*

– Megdöbrent, hogy idáig eljutott Magyarország. Hogy ennyi a munkanélküli. Most, hogy polgárörkődök éjszaka, rengeteg embert látok, aki munkanélküli, hajléktalan. Ez mind a Parlamentnek, és az államnak köszönhető. Mikor kutaztam volt egy hajléktalan bunker a kút mögött, és ott szó szerint egymást gyilkolták az emberek az alkoholért. Az egyik csaj levágta a saját férjének a lábát az alkohol mámorában. Sajnos ki kellett hívni a mentőt, és bevitték a kórházba. Mikor kórházban volt, elég gyakran látogattuk a kollégámmal, ajándékot is vittünk neki, papucsot, pizzamát is vittünk. Tudtam, hogyha pénz adok úgyis itatra fogja költeni, inkább megvettük mi helyette. Hálás volt. Az Agrártudományi Egyetemen végzett és idáig került, hogy alkoholistá lett. Nem saját magának, hanem az államnak köszönhető ez a dolog. Én nagyon gyűlölöm a politikát, ha lehetne eltörölném az egész világon. Ha politikát hallok a TV-ben, rádióban, már kapcsolom is ki. Nagyon nem szeretek politizálni. Áll föl a hátamon a szőr, ha meghallok, hogy ez van. Megígérnek egy csomó mindent az államfők, mégse tartják be. Jó, lehet, hogy betartják valahol, de nem úgy, ahogy leírták vagy elmondták. Ez nekem nem tetszik. Ne ígérje azt, amit nem tesz meg. Az az ember nekem nem ember, aki beül a Parlamentbe és fölveszi a milliókat, mert ők ennyit keresnek. Csak azért politizál, hogy magának építsen házat, vagy a családjának.

– *Látsz erre valami megoldást?*

– Nem. A politika ilyen, és ilyen is marad. A politikusok jönnek, mennek. Minden választás előtt mindent megígérnek, elhitetik az országgal, a néppel, hogy én ezt meg fogom csinálni, én ezt fogom követelni! Aztán bekerül, és egy év után, leszarja a dolgokat. Nem érdekli, nem foglalkozik vele. Ez így működik.

– *Szavazni szoktál a választásokon?*

– Szoktam, de csak azért megyek el, mert ismernek itt Gödöllőn. Elmegyek, szavazok aztán kész. Úgyse az én szavazatom alapján fogják megválasztani azt az illetőt.

– *Megkérdezhetem egyébként, hogy kikre szavaztál?*

– A FIDESZ-re szavaztam, de minek? Mert ha az MSZP-re szavazok, úgyse nyert volna, mert úgyis a FIDESZ nyert. Szerintem előre meg van rendezve, hogy nekik kell nyerni. Kölcsönös kialkudások vannak. Minden ízében van bunda. Ha Horn Gyuszi veszi föl a 300 milliót, vagy az Orbán Viktor, nekem mindegy. Úgy is föl fogja venni valaki azt a pénzt, és az nem én leszek, sajnos.

– *Köszönöm a beszélgetést.*

(Az interjút Csákó Gábor készítette)

„Rengeteg helyen számít a protekció”

Fiatal autószerelő

– *Kérlek, mutatkozz be.*

– 1976-ban születtem Fehérgyarmaton, az általánost itt, Ökörítőfülpösön végeztem, aztán elkerültem Nyíregyházára. Ott végeztem a szakközépiskolát, ami autószerelő végzettséget adott. 3,5 lett az év végi átlagom, és az érettségim hármásra sikeredett. Aztán még egy évig ott maradtam, és egy technikus-képzőt is elvégeztem. A végzettségem így gépjármű-technikai szerelő lett. Aztán munkanélküli lettem. Kb. egy évig voltam regisztrált munkanélküli. 1997-ben vonultam be katonának, és 1998 januárjában szereltem le. 1998

februárjától szintén munkanélküli vagyok, nem kapok segítyt, vagy jövedelempótló támogatást, csak regisztrálva vagyok. Próbálnék elhelyezkedni, mert kaptam állásajánlatot a munkaügyi központon keresztül, mint autószerelő, el is mentem, de kellett volna hogy gyakorlatom legyen. Jobban örülnek, ha valaki szakmunkásképzőt végzett, mert nekik több a gyakorlatuk, az iskolában is több gyakorlati dolgot tanulnak. Mi elméletben tanulunk több dolgot. Most csak jelentkezni járok be. Próbálnék átképző tanfolyamra jelentkezni, most is biztattak, hogy lenne olyan, hogy vámkezelő, vagy vámügyintéző tanfolyam. Szeretnék majd valamilyen más szakmát tanulni, hátha jobban el tudnék helyezkedni vele. Közben a szüleim tartanak el természetesen. Ők mezőgazdasággal foglalkoznak, édesanyám tanárnő, itt a faluban az általános iskolában. Édesapám pedig egy cégnél volt korábban, de a cég tönkrement. Gépkezelő volt, meg sofőr, onnan ment nyugdíjba, mert már hatvan éves. Neki ipari iskolája van, tehát szakmunkásképzőt végzett, de érettségije nincs. Édesanyám pedig főiskolát végzett. Egy nővérem van, de ő már nem él velünk. Ő is tanár, a mellettünk lévő faluban tanít.

– *Milyen körülmények között éltek?*

– A körülményeimet jónak ítélem meg, mivel a nagymamámék földdel foglalkoztak végig, és tehetős család voltak, édesapám pedig belecsöppent ebbe. Miközben a gyárban dolgozott, föld is volt, gazdálkodott itthon, vannak állatok. Édesanyám is besegít. Tehát a körülményeim jók. Nem mondom, hogy túlzott jómódban élünk, de dolgoztatunk, és ebből végül is bejön pénz, mert őstermelői igazolványunk van. Mióta itthon vagyok, én is besegítek a munkába. Rengeteg gépünk van, két traktor és kombájn. Én is azzal járok, szántunk-vetünk, szóval mezőgazdasági termelést végzünk. Tehát szerencsés a helyzetünk, mert tudunk gazdálkodni, és ezért viszonylag jól állunk.

– *Elégedett vagy ezzel a munkával?*

– Mivel az én falumban nincs más munkalehetőség, most csak abban tudok gondolkodni, hogy földművelés, másban nem. Ha elvégeznék egy vámkezelő-vámügyintézői tanfolyamot, akkor szívesen elmennék egy céghez, mint vámügyintéző vagy vámkezelő. De még nem biztos, hogy ezt el fogom kezdeni, mert rengeteg a jelentkező, és felvételi alapján döntenek el, hogy kik kerülhetnek be.

– *Az iskola elvégzése után milyen munkára számítottál?*

– Amikor elvégeztem a szakközépiskolát, akkor lett volna kedvem elhelyezkedni, egy céghez, mint autószerelő.

– *Saját műhelyre nem gondoltál?*

– Nem. Falun nem lenne kifizetődő egy szerelőműhelyt nyitni, mert nem lenne elég forgalom, meg elég drága mulatság is az ipart kiváltani, a szerszámokat megvenni. De szívesen elmentem volna egy céghez dolgozni, mint szerelő, gyakorlatra szert tenni. Aztán ha már lenne rálátásom a dolgokra, akkor onnan feljebb kerülni, mint műszaki asszisztens. Mert azt szeretik a melósok, hogy a főnökük értse a gyakorlati dolgokat is. Ilyen elképzeléseim voltak. Vagy pl. most rengeteg márkaképviselőt nyílik, jó lett volna elmenni, egy autószalomba eladónak vagy raktárosnak. A gyakorlatra azért lenne szükség, mert én szakközépiskolában végeztem, nekünk rengeteg volt az elméleti oktatásunk, és minimális volt a gyakorlati oktatás. Mi csak az iskolának a gyakorlati műhelyében voltunk, s oda autót nem hoztak be. Voltak ilyen ezer éves próbadarabok, Lada-motor, Zil-motor, aminek már semmi hasznát nem vették, és mi azokat nyúztuk állandóan. De az teljesen más, mint egy mostani motor. Úgyhogy a gyakorlati dolgokhoz nem nagyon értek. Az osztályból pl. rengetegen elmentek dolgozni, de ők sem úgy helyezkedtek el, mint autószerelők, hanem mint ügyintézők. Vagy az édesapjuknak, vagy egy rokonnak a kft-jébe kerültek. Kevesen



vannak, akik úgy dolgoznak, mint autószerelők. Mivel nem értünk ahhoz a szakmához, amit elvégeztünk, nincsen gyakorlatunk, nem lehet ránk bízni egy önálló munkát. Meg nem is lelkesít a munka. Autószerelőnek lenni, nem olyan jó dolog, mint ahogy én elképzelttem, hogy milyen jó lesz, majd rengeteg pénzt keresek. Keményen kell dolgozni, és nem olyan jók a körülmények. Könnyebb lenne vámkezelőnek, vagy vámügyintézőnek lenni, mint autószerelőnek, mert az azért keményebb munka. Most a nagybátyám, is biztattott, hogy ha lenne vámkezelői végzettségem, ő fel tudna venni, mert ő nemzetközi fuvarozással foglalkozik, és mondta, hogy ha lenne egy ilyen irányú végzettségem, akkor ő nagyon szívesen alkalmazna, mint ügyintézőt, aki a vám-dolgokat elintézi.

– *Általában a munkahelyekről mi a véleményed?*

– Én azt látom a munkahelyeken, hogy pl. azok az autószerelők, akik reggeltől estig keményen dolgoznak, mert ez eléggé fárasztó munka fizikailag, nettóban olyan 30 000 Ft-ot keresnek, és az elég kevés. Én legalábbis keveslem ezt a pénzt.

– *Neked most mennyi havi pénzed van?*

– Mivel a családban dolgozom, nekem nincs havi pénzem. Nálunk ez úgy megy, hogy amikor pénz kell, akkor adnak, és akkor bevásárlom magamnak, ami kell.

– *Ha újra jelentkezhetnél szakközépiskolába, milyen szakmát választanál?*

– Nem ezt, az biztos. Próbálnék úgy tanulni, hogy főiskolára kerüljek. Amikor elvégeztem a technikusit, akkor még nem éreztem annak a fontosságát, hogy elmenjek főiskolára. Azt hittem, hogy nagyon jól megleszek itthon. De most már bánom, hogy nem tanultam tovább.

– *Főiskolán mit végeztél volna?*

– Elvégeztem volna, mondjuk egy mezőgazdasági főiskolát, egy gépész szakot, vagy egy növénytermesztésit, vagy külkereskedelmit. Ma már ennek látom a jövőjét.

– *S ha nem jön be ez a tanfolyam, amit tervezel, akkor meddig fogsz itthon dolgozni?*

– Ha lenne egy jó munkahelyem, ahol jó lenne a kereset, akkor azt nem utasítanám vissza. De az az igazság, hogy ha a munkaügyi központ kiközvetít, akkor eleve hátránynak számít, hogy nincs gyakorlatom. Tehát olyat keresnek, hogy legyen tapasztalata, rutinja. Az is hátrány, hogy falun lakunk, mert rengeteg helyen kiköti a munkaadó, hogy helyben lakjon az illető. Szóval ez is hátrány. Vannak ilyen állásbörzék, oda el szoktam menni. De ezek nem olyanok, hogy jönnek a konkrét ajánlatokkal, és ott rengeteg ember munkát talál. Ott rengeteg az érdeklődő, rengeteg fiatal van, akik nézelődnek, és kevés a lehetőség. Ha lenne valami új beruházás a közelben, akkor szívesen elmennék itthonról. Édesapám tisztában van azzal, hogy ha otthon traktorozom, vagy a földet műveljük együtt, ebből nem lehet megélni. Kellene egy olyan munkahelyen dolgozni, ahol biztosabb a kilátás. Mert ez bizonytalan dolog. Ezt muszájból kezdtük el, mert nem tudunk mást csinálni, mert ebben vagyunk benne.

– *A szakközépiskola után nem szereztél más bizonyítványt?*

– Nem, semmilyen tanfolyamra nem jártam, más képeztésem nincs. A katonaság előtt szereztem meg a hivatásos jogosítványt. Már úgy vonultam be, mint sofőr, tehát az lett a beosztásom.

– *Beszéljünk most egy kicsit még a sulidról, milyennek ítéled meg az oktatás színvonalát?*

– Az elméleti oktatás kemény volt, mert erről híres volt a sulink, ott keményen vették az elméleti dolgokat. Rengeteg mindent meg kellett tanulni, de sok olyan dolog volt, aminek nem vesszük hasznát. Pl. az autóbusz világítási rendszere. Ezt pl. nagyon keményen megkövetelték tőlünk. De azért, mint villamosság-szerelő, nem tudnánk elhelyezkedni, mert ahhoz kevés volt, de mint autószerelőnek, úgy meg rengeteg. A gyakorlati részénél pedig

nagyon elavultak voltak a felszerelések. A négy évből kettőt voltunk kint gyárnál. Első évben bent voltunk az iskolában, akkor nem is tanultunk autószerelést. Akkor fémipari alapképzés volt, szerszámokat csináltunk, kalapácsot többek között, meg ilyen dolgokat. Aztán második–harmadikban voltunk kint gyárnál, aztán negyedikben megint visszakerültünk az iskolába, az iskola tanműhelyébe, és ötödikben is ott maradtunk.

– *Hol volt jobb, a gyárban, vagy az iskola tanműhelyében?*

– A gyárban azért volt jobb, mert ott naprakész dolgok voltak. Bejött pl. az utcáról egy autó, és azt meg kellett csinálni. Persze nem önállóan dolgoztunk, mert volt mellettünk egy oktató, de valahogy élethűbb volt, hogy bejött egy autó, és láttuk, hogy mozog. Mert az iskolában is volt egy autó, amin tanultunk, de az nagyon rosszul fésült, szakadt autó volt. Szóval el se lehetett képzelni, hogy az közúton közlekedik. És akkor volt olyan pl. hogy meg kellett volna csinálni, de a rögzítéshez hiányzott egy cső, vagy a karburátorhoz hiányzott egy cső. De nekünk úgy kellett csinálni, mintha üzemképes lett volna az az autó. Szóval ez röhejes volt. Autót nem hoztak be az iskolába, csak ha mi bevittük otthonról az autónkat beállítani. Annak örültünk, mert akkor jobban nézett ki a dolog. Szóval ez a gyakorlati rész nekünk hiányzik. Mi autószerelők voltunk, de pl. nem tanultunk hegesztést. Esztergagépet az iskolában csak távolból, bezárt ablakon keresztül láttunk. Sajnálom, hogy nem tanítottak meg bennünket esztergálni, és nem tanítottak meg bennünket hegeszteni, pedig annak hasznát vettük volna.

– *Ha nem akartál autószereléssel foglalkozni, akkor miért végezted el a technikusit?*

– Mert negyedik év után sokan voltunk úgy, akik azt mondták, hogy főiskolára nem akarnak menni, de ott maradunk még egy évet, és akkor gépjárműtechnikai-szerelők leszünk. Jobban hangzik, ha valahol azt mondom, hogy technikus vagyok. Ha fel akarnak valahová venni, és azt mondom, hogy van egy technikus végzettségem, az előnyt jelent. Volt olyan is, aki beadta a felvételijét, de nem sikerült, és nem akart otthon maradni, hanem közben járta az 5. évet, és úgy adta be még egyszer a lapját. De nekem nem volt továbbtanulási szándékom.

– *Azóta, hogy munka nélkül vagy, végeztél-e valamilyen fekete munkát?*

– Nem végeztem, mert itt a faluban egyáltalán nincsen olyan hely, ahol dolgozhatnék. Csak itthon dolgozom. Nem is áll szándékomban, mert úgy szeretnék dolgozni, hogy bejelentett legyek.

– *Milyen munkalehetőség van itt a faluban?*

– Csak a mezőgazdaságban van munka termény-betakarításkor, almaszedés, körteszedés, meggyzedés, kukoricát törnek. Rengeteg fiatal van az én korosztályomból, akik vagy elmennek városba, vagy itthon vannak és a Start-vállalatnál dolgoznak. Oda olyan embereket vesznek fel, akik mozgássérültek, vagy valamilyen károsodásuk van. Nagy pénzeket nem fizetnek. Azért vannak ott fiatalok, mert az jó dolog, hogy helyben van a munka, és nem kell utazni, nem kell bérletet fizetni. Csengerben van egy fémipari gyár, ott rengeteg ember dolgozik, innen a faluból is. A kereset is jó, meg a munkabeosztás is jó.

– *Szerinted mi az a munkanélküliséget tekintve, ami magán az emberen múlik, és mi a külső körülményeken?*

– Rengeteg olyan ember van a faluban, aki munkanélküli és van olyan, aki a kocsmában ül reggeltől estig. Van olyan ember, aki akkor sem menne dolgozni, hogyha lehetősége lenne rá. Szóval biztos, hogy ez hozzáállás kérdése. Ha mondjuk nekem édesapám azt mondaná, hogy fiam, menjél el és keressél munkát, ne legyél itthon, akkor elmennék. De amíg meg tudjuk oldani itthon az én dolgomat, tehát nem unatkozom itthon, addig még csinálom.



Ha pedig munkát kell keresni, akkor el fogok helyezkedni. Bízom abban, hogy valahol találok valami munkát. Tehát a hozzáállásommal nem lesz gond.

– *Arra gondoltál már, hogy saját családot alapíts?*

– Persze, de három-négy-öt éven belül még nem akarok. Szeretnék elköltözni innen, mert látom hogy nem jó, amikor ennyi generáció él együtt. Szeretnék elköltözni, saját családot alapítani, külön háztartást fenntartani.

– *A politika mennyire érdekelt?*

– Mondhatnám, hogy nagyon érdekelt. A tv-ben szoktam az eseményeket figyelni.

– *Valamelyik párttal szimpatizálsz?*

– Édesapám a 94-es választásokon, amikor még nagyon a nyomása alatt voltam, rábeszélte, hogy a Kisgazdapártra szavazzunk, mert nekünk az az egyetlen reményünk. Akkor még hagytam magam rábeszélésre, és akkor még velük szimpatizáltam. Hát most már nem. Most a Fideszre szavaztam, talán azért mert fiatal vagyok, és ők velünk foglalkoznak. Én pl. feleslegesnek tartottam, hogy volt ez a kárpótlási törvény. Rengeteg kárpótlást adtak. Mi is kaptunk így földet, de én nem érzem, hogy ezért megdolgoztam. Mert a nagypapámnak, akitől elvették, biztosan sokat jelentett, őt kellett volna kárpótolni. De hogy az örökösök kapja ezeket a dolgokat, az nem jó.

– *Most 99-ben, melyik párt rokonszenves a számodra?*

– A Fidesz mindenképpen rokonszenves. Amikor megválasztották a szocialistákat, azt hittem, hogy megint visszajön a régi rendszer. Tehát ugyanúgy szocializmus lesz, mint az oroszoknál, visszaáll megint az egy-párt rendszer és nem lesz demokrácia. De végül is nekem semmi bajom nem volt a szocialista kormánnyal. Kulturált embereknek ismertem meg őket. Most a Független Kisgazdapárttal már nem szimpatizálok. Nem szeretem a Torgyán stílusát, órákon keresztül beszél, de 5 percben elmondhatná, hogy mire gondol. Nem vagyok ennek a híve az életben sem.

– *Ma mit tartasz a magyar társadalom legsúlyosabb problémájának?*

– Egyértelműen a korrupciót, azt hogy mindenhol megvannak a kiskapuk. Azt, hogy az ember magától nem tud érvényesülni, hogy pl. azok az osztálytársaim, akik el tudtak helyezkedni, csak úgy találtak munkát, ha volt segítségük. Ezt nagyon elítélem. Rengeteg korrupciós ember van, rengeteg helyen számít a protekció. Mindent csak így lehet elérni. Aztán a közbiztonság is romlik, és engem ez is nagymértékben zavar. Nagyon bosszant az is, hogy sok szegény ember van, és egyre szegényebb lesz, aki pedig gazdag, az egyre gazdagabb, pedig nem dolgozik semmit. Vannak ezek az ún. újjgazdagok, akik egyre gazdagabbak, és nem a munkából. Mostanában már olyan szemlélet van az emberekben, hogy nem a munkából lehet megélni, nem a tanulás kell, hanem feketén, olyan dologba kell belekezdeni, ami pénzt hoz, mert annak van jövője. Senki nem arra gondol, hogy keményen elkezdünk dolgozni, és akkor, ha mondjuk boltunk van, kialakítunk magunknak egy kis vásárlói kört, vagy ha cégünk van, akkor üzleti partnereket. Hanem ami most éppen megy, jó buli, jó biznisz, pénz van benne, azt elkezdjük, és ameddig megy, csináljuk, aztán belekezdenek egy másikba. Mindegy, hogy tiltott vagy nem tiltott, hogy fekete dolog, vagy nem fekete dolog, azt kell csinálni. Szóval az emberek nem a biztosra mennek, hogy most tanulunk és akkor lesz egy jó munkahelyünk, és onnan biztos pénzt fogunk kapni, mert egy cégnek sem biztos az élete. Lehet, hogy a jövő héten meg fog szűnni és lehet, hogy amit addig tanultunk az felesleges lesz, mert ugyanúgy utcára kerülünk, mintha nem tanultunk volna.

– *Hogyan lehetne ezen változtatni?*

– Ha ezt tudnám, akkor én lennék a miniszterelnök. Én kis ember vagyok. Lehet, hogy vannak olyan emberek, akik ezen gondolkodnak. Azt tudom, hogy addig, míg a politikusok

korruptak, és ők is segítik a saját kis pereputtyukat, meg rokonságukat, addig nem lesz változás. Talán könnyebb lenne, ha jobban összetartanának az emberek. Falun még hál' Istennek összetartanak, de városban, úgy látom, hogy nem ismerik meg egymást, még akkor sem, ha egy lépcsőházban laknak.

Köszönöm a beszélgetést.

(Az interjút Vásárhelyi Bálint készítette)

„Az ember hajtja magát, mert kell a pénz”

Fiatalkészítők

– Kérlek, mutatkozz be.

– 22 éves vagyok, a szakmunkásképzőt 1994-ben végeztem mint gázvezeték- és készülék szerelő. Ezt követően automatikusan pályakezdő segélyt kértem. 1994 októberében egy Békéscsabán működő kisipari szövetkezetnél sikerült elhelyezkednem, mint hegesztő. A szakmán belül ezt is tanultam, a hegesztésről is kaptunk egy olyan papírt, amivel már lehetett munkát vállalni. Ha jól emlékszem, a munkaügyi központ közvetített ki. Volt egy csoportos összehívás, több ember vett rajta részt és ott közölték a feltételeket, elvárásokat, a fizetést nagy vonalakban, és akit érdekelt az elment és megnézte. 7-től 4-ig volt a munkaidő minimálbérért, ami akkor 12 500 forint volt. Semmiféle juttatás nem volt, termelni kellett 7-től 4-ig folyamatosan. A normát túlteljesítettem már az első időben is, de végül a túlhajszoltság miatt léptem ki. Négyen vagy öten dolgoztunk együtt, de mindenki önállóan. Ez egy lakatos műhely volt, és különböző profilokat kellett gyártani. Szakmába vágott, mert gázkonvektorokhoz, gázkazánokhoz csináltunk különféle alkatrészeket, amit össze kellett rakni.

– Milyen volt a főnököd?

– Maximálisan jó volt, sajnáltam is, hogy végül fölmondtam.

– Milyenek voltak a munkakörülmények?

– Kihasználtak, és nagyon hajtottak bennünket. Én akkor már dohányos voltam, de a napi 20 cigaretta helyett munkaidőben csak 2–3-ra jutott idő. A hegesztés olyan dolog, hogy árt a szemnek, és ezért óránként 4–5 perc pihenés kell az embernek. Itt csak két óránként volt öt perc, és ha nagyon belemerültünk a munkába, akkor 3 óránként. Naponta egyszer volt kézmosás és evés. Az volt a gond, hogy 600 valahány forint járt egy napra, 7-től 4-ig, amit a munka arányát nézve, keveselltem. Ráadásul egy alkalommal, amikor cigiztem, kijött a főnök fia, és volt egy olyan beszélgetés, hogy mi lenne, ha egymás után, vagy esetleg egyszerre kettőt szívnék, mert akkor nem kéne olyan sűrűn kijárnom. Szóltam is rögtön a srácnak, mert úgy felháborodtam ezen, hogy na. Ráadásul édesapám akkor libatöméssel foglalatostkodott és fölmerült az ötlet, hogy mi lenne, ha ketten együtt csinálnánk. Mert egy embernek sok volt, viszont ha föl fogad valakit, az elviszi a fele pénzt. Százezer forintról volt szó, és az komoly pénznek számított akkoriban. Én inkább szakmai irányba próbáltam volna fejlődni, de mivel a munkahelyemen így alakult a dolog, gondoltam, ez jó ok arra, hogy eljöjjenek és betársuljak apám mellé. Így a 95-ös évet teljesen a mezőgazdaságnak szenteltem.

– Papíron munkanélküli voltál?

– Amikor megszűnt a munkaviszonyom, a munkaügyön csupán regisztrálva voltam mint munkanélküli. Elkezdtem az édesapámnak segíteni, és ez kitöltötte a napomat. Végül is egy háztartásban voltunk, egy helyre folyt be a pénz, ha kellett valami, szóltam és kaptam.



– *Édesapád mint kisvállalkozó csinálta ezt a tömést?*

– Ha jól emlékszem, erre nem kellett kiváltani a vállalkozóit, viszont adózni kellett, mezőgazdasági tevékenységnek minősült. 96 februárjában hagytuk ezt abba, mert úgy történt, hogy nem otthon hanem egy bérelt helyen csináltuk, és az én megítélésem szerint, a bérlő hibájából elviselhetetlenné vált a helyzet. Már majdnem tettelegesséig fajultak a dolgok. Februárban abba hagytuk, és ezt követően elmentem egy abszolút nem a szakmába vágó helyre dolgozni, a műbeton Bt.-hez. Ez díszburkolat és járdalap készítő üzem volt. Ide úgy kerültem, hogy a barátom szólt, aki ott dolgozott.

– *Itt milyenek voltak a körülmények?*

– A körülmények jók voltak, teljesítményben voltunk, tehát ki mennyit csinált, annyi pénzt kapott. 7-től 5-ig dolgoztunk, nem volt hosszú műszak. Csak egyrészt a derekam kezdte felmondani a szolgálatot, mert kemény fizikai munka volt, betonkeverés, talicskázás, viszont jól fizetett, 28–30 ezret kaptam. De ez a munka is csak egy hónapos volt.

– *Milyen volt a főnököd?*

– Jó volt, semmi baj nem volt vele, és a fizetéssel sem volt probléma. Itt csak 2-en, 3-an dolgoztunk együtt. Maga a Bt. nagyobb társulat volt. A közvetlen munkatársaimmal jól kijöttem, büszkén mondhatom, hogy nekem eddig soha senkivel nem volt bajom a munkatársaim közül. A munkakörülmények is jók voltak, ha szóltunk hogy most ez kell, az kell, megkaptuk. Utána szólt egy ismerősöm, aki a Délgáznál dolgozott, ahol én is voltam gyakorlaton, ő ajánlott be egy jó ismerősének, aki aztán fölkeresett, mert tudta, hogy nem a szakmában dolgozom, és szeretnék visszamenni. Kérdezte, hogy volna-e kedvem, mert egy csőszerelőre van szüksége. Egy-két napon belül el is lett intézve, hogy oda mehetek. Ez 96 márciusában volt. Ez egy maszek volt, akinek volt egy építőipari vállalkozása, ahhoz kellett egy ember. Ő viszont nem jelentett be.

– *Ezen a munkahelyen milyenek voltak a munkakörülmények, a főnök, a munkatársak?*

– A főnök közvetlen volt, vele nagyon jól kijöttünk. A kollegák is jók voltak, de az építkezésen javarészt olcsó munkaerő volt, csak ketten voltunk akinek volt szakmája. Minket bíztak meg mindennel. Nemcsak csőszerelés volt, megkérdezték, hogy értek-e a falazáshoz, vakoláshoz. Én bólogattam, mert egy-két dolgot eltanultam az előző helyeken. Ketten-hárman voltunk szakmunkások, és alánk volt rendelve egy pár ember. Jól éreztem magam irányítónak is, de dolgoztam én is velük folyamatosan. De egy picit zavart, hogy miért toljam én a talicskát, mikor nekem van szakmán, és úgy lettem elcsalva ide mint csőszerelő. Mégis többet volt a lapát meg a talicska a kezemben, mint bármilyen fogó.

– *Mit kellett csinálnotok?*

– Falbontás, válaszfal felhúzása, alapozás, tehát építési munka. Gázszerelés abszolút nem volt, holott nekem csak az volna a szakmám, vízszelvény volt, meg fűtés. Ez a kettő nem a szakmám, de értek hozzá. Most már főleg, mert az ember nemcsak a gázszerelést tanulja meg, hanem ha már ott van, akkor mindenféle csőszerelést.

– *Az iskolában csak a gázszerelést tanultátok?*

– Ott összevonva volt, tehát víz-gáz-fűtés szerelés. Az osztályon belül két csoport volt, volt egy vízszelvény, víz-fűtés, meg egy gázvezeték- és készülék szerelő. Én az utóbbit végeztem el, de azért az ember csak hallja a másikat is. Nem beszélve arról, hogy a Délgázos kollegáknak rengeteget köszönhetek, mert már a gyakorlati idő során is mentem velük délutánonként maszekolni. Közben még 96-ban beadtam a jelentkezésem egy kft.-hez, és így csak pár hetet dolgoztam a maszeknál, mert jöttek szólni a kft.-től, hogy ha akarok, most menjek. Azért hagytam ott, mert azt gondoltam, hogy a kft. jobb lesz. Ez a kft. a mai napig is jól menő, biztos háttérrel rendelkező cég. A kft.-hez mint vízszelvényt vettek fel.

– *Erről a kft.-ről tudtál előre valamit?*

– Persze. Több kollegám, ismerősöm, sőt rokonom is dolgozott ott. Ennek a kft.-nek a profilja kifejezetten villany, víz- gázfűtés, klíma. Ez békéscsabai cég, de országos hírű, nem kifejezetten a lakosságot szolgálja, hanem inkább közületeket. Ha belekezdünk egy munkába, az nem két nap, hanem legalább két hónap, tehát hosszú távú munkák vannak, jó szakemberekkel. Ezen a téren ott tanulni is lehet, a kereset sem rossz, ráadásul a munkaköri juttatások maximálisak. Ott voltam 96–98-ig, több mint kettő évet. Ott nagyon jó volt, mert a vízszerezést teljesen ki tudtam tanulni, több idősebb kollegám volt, akik tanítottak

– *Tehát nem a lakossághoz mentetek ki, hanem közületekhez?*

– Főleg közület volt. A tulajjal, a megrendelővel nem sokat találkoztunk. Például iskolát csináltunk, bevásárló központokat. Iskolában villanyt is, szellőzést is kellett szerelni, a szellőzésben is jártasságot szereztem. Ez egy nagy kft. volt; és nekem szerencsém volt, mert akkor kezdte a kft. élni az aranykorát, 60 és 70 között volt az alkalmazottak száma. Ide az első perctől kezdve be voltam jelentve, 180 forintos bruttó órabérrel. Ez olyan 20–25 ezer forintot jelentett havonta, plusz juttatásként kaptunk munkaruhát, cipőt, étkezési hozzájárulást, szerszámokat. Voltak kisebb brigádok, és a kollegáknak rengeteg volt a maszek munkájuk, tehát a hétvégi plusz. Ilyenkor mentem én is velük. Nem az első héttől, hanem olyan fél éves ismeretség, barátkozás után. Akkor már látják, hogy az ember hogy dolgozik, milyen ambíció van benne a munka iránt. Itt a kft.-nél a főnökökkel nemigen találkoztunk, volt egy művezető, azzal jó volt a kapcsolat, és jó volt a csapatszellem. A kft.-nek van több kis autóbuzsa, és úgy vittek minket dolgozni. Ha Pestre mentünk, vagy messzebb, akkor szállodában aludtunk, azt fizették. Igyekeztek munkásszállót keresni az anyagiak miatt, de nem mindig sikerült. Az volt a gond a vidékkel és a napi hazajárással, hogy korán kellett kelni és későn feküdtünk. Például jártunk Szegedre, 6 órakor kellett indulni, hogy 7 óra felé már ott legyünk, dolgozni tudjunk, és 5 órakor hagytuk abba a munkát, majd utána haza. Meg volt olyan, hogy határidős volt a munka, és akkor bizony tenni kellett annak a teljesítéséért. Közölte a főnök, hogy a munkaadó csak az elvégzett munkáért fizet, az útért nem, és neki pontosan elég költség, hogy üzemeljen a kft. nem hogy még útidőt is fizessen.

– *Miért hagytad ott ezt a kft.-t?*

– Ez úgy történt, hogy átlagban 30 ezer volt a kereset, napi 10–11 órás munkával. Abból hiába nem volt lekötve csak 9 óra, akkor is elment az idő az utazással, reggel 6-tól este 7-re értem haza. Közben nekem már volt egy menyasszonyom, és elég komoly tervek kezdtek kialakulni, összeköltözés, eljegyzés stb. De kevés időm volt, és kevés volt a kereset is. Akkor az újságban találtam egy hirdetést, egy maszek gázszerelő hirdette magát. Este felhívtam, elmondtam ki vagyok, és két héten belül már nála dolgoztam.

– *Csak a pénz miatt hagytad ott a kft.-t?*

– Igen. Elláttak mindennel, elég kellemes légkör alakult ki, rengeteg baráti kapcsolat, évadzáró buli, prémiumosztás, szóval kellemes hely volt. Csak a pénz volt kevés. A kft. főnök azt mondta, hogy nem minden a pénz. Akkor egy kicsit mérges lettem. Hát persze hogy neki nem minden a pénz, főleg ha havonta 1–2 millió nyeresége van. De én hiába megyek a boltba és mondom, hogy higgyék el, nekem nagyon jó munkahelyem van, nagyon jól érzem ott magam. Azért nem adnak semmit. A kft.-nél tavasztól nyárig a 70 fő lecsökkent olyan 35–40-re, a pénz miatt. Én már láttam, hogy itt anyagi gyarapodás nem várható. Amikor a főnök visszajött az afrikai nyaralásból, közölte, hogy nem nagyon van pénz, béremelés biztos hogy ebben az évben nem lesz, ne is kérdezzünk ilyen hülyeségeket.



Esetleg ha a nyári szezon jól hoz, akkor ez az év végi prémiumon meg fog látszani. Külön odamentem hozzá, és megkérdeztem, biztos benne? Azt mondta, biztos. Erre azt mondtam, hogy azért nem ártana elgondolkodni ezen egy keveset. Nem agresszíven, kultúráltnak társalogtunk. Láthatja, hogy sorra mennek el a jó szakemberek, akik eddig a pénzt hozták neki. Ha felvesz a munkaügytől vagy innen-onnan embereket, nem biztos, hogy ugyanazt a színvonalat tudják hozni, mint az előbbiek. Ez később aztán be is igazolódott. Na, aztán ezen elgondolkodott a főnök, Mint később megtudtam, nem kellett volna várni csak egy hetet, mert közel azt a pénzt kapták meg a többiek, amit én a maszeknál, de addigra én már felmondtam.

– *A maszeknál jobbak voltak a feltételek?*

– Ő ajánlott egy összeget. 7-től 5-ig kell dolgozni, lakossági szolgáltatást csináltunk főleg, tehát azok kisebb munkák. Kérdéseket tett fel eddigi szakmai tevékenységemről, képzettségéről, szaktudásáról, és ezt követően mondta, hogy 200 forintot tud adni tisztán óránként. Ez az alap és majd meglátja, hogy mennyire válok be nála, és ennek mértékében nő vagy csökken az összeg. Én elfogadtam és belevágtam. Ez is bejelentett hely volt.

– *Itt milyen juttatásokat kaptál?*

– Se munkaruhát, se étkezési hozzájárulást, semmit. Aránylag jó pénzt fizetett, főleg hogyha jól dolgoztunk azt jól megfizette, de hatalmas elvárásai voltak.

– *Hányan voltak?*

– Ez egy 8–9 fős csapat volt és ketten-hárman mentünk lakossági gázszerelésre. Volt három autó, három csapat és még volt segédmunkás és egy-két alkalmi gázszerelő, ha nagyobb munkák voltak.

– *Hogy jöttél ki a kollegákkal?*

– Fél éves kapcsolat után már jól. Előtte csak azért nem, mert nem volt idő arra, hogy egy jó kapcsolat kialakuljon, mert csak a munka volt.

– *Emellett is jártál hét végén maszekolni?*

– Igen. A kollegákkal mentünk különböző munkákra. Nekem szokásom volt, hogy ahol dolgoztunk, ott névjegykártyát adtam, egyrészt azért, hogy tudja, hogy ki volt ott, másrészt ha egyéb, kisebb munka adódik, akkor hívjon. Az nem számít bűnnek, ha olyan kis munkáért, mint például egy konvektor beállítása, kimegyünk, mert ezért úgyse fog a főnök minket kiküldeni.

– *Ezt miért hagytad ott?*

– Itt is anyagi dolgok motiváltak. Közbejött ez a hely, ahol most dolgozom. De ez abszolút nem szakmai hely. Ez főleg díszburkolatokat gyártó kft., egy építkezési termékeket forgalmazó cég. De itt jó pénzt lehet keresni. Egy rokonom révén kerültem ide. Nem szándékozom egy évnél tovább itt maradni, mert elég kemény munka, és ennek semmi köze a szakmámhoz. Az a dolog pikantériája, hogy itt is olyan jó személyes kapcsolatom van a főnökkel, hogy majdnem mindenkire ordibál, csak rám nem.

– *Itt mennyivel kapsz több pénzt?*

– A dupláját kapom. Teljesítménybérben vagyok, kemény fizikai munkán. De ha már itt vagyok, hajtom a munkát, hogy megérje. Úgy lehet tekinteni ezt a munkát, mint egy téglagyártást. Régebben volt a téglagyár, és ez pont olyan, csak kicsiben. Tehát mi készítjük a téglákat, és később forgalmazzák. De ez ilyen kemény téglá, díszkandalló téglá, inkább a felső réteget célozza meg. Egy telephelyen vagyunk, vannak megfelelő gépek, itt reggel 6-tól este 6-ig kell dolgozni. Havonta megkeresem a 80 ezret. Más juttatás nincs. Ez az építőiparnak az a része, ahol egy rövid nadrágon kívül másra nincs szükség, nem is várjuk el, hogy legyen. Most volt az első fizetés, étkezési hozzájárulást nem kapunk, viszont be

vagyunk jelentve. Védőital, védő felszerelés maximálisan van. Ami egészségkárosító benne, az a por, mostanára készítettük el a porelszívót. Egész nap zárt helyen vagyunk egy hangárban. A főnök rendes, mert ha leülünk reggelizni, nem csinál belőle patáliát. De az ember önmaga hajtja magát, mert kell a pénz. Két műszak van, az éjszakai munka könnyebb. Éjszaka nincs gyártás, hanem a köveket fel kell darabolni mérettől függően. Ha valaki gyengébb, és nem bírja, akkor csak ezt csinálja. Aki pedig olyan mint én, hogy hajtja magát, és nem érdekli más csak a munka, tehát sztahanovista jelleggel bír, az gyártja is. Nekem nem mindegy, hogy egy nap 3000 forintot keresek, vagy csak ezret. Nekem sikerült elsajátítanom a gyártást, ami fizikálisan is kemény, és felelősséggel is jár. Hárman vagyunk egy csapatban, és én felelek a gyártott téglának a minőségéért. Én mondom meg a keverőknek, hogy mit keverjenek bele, és hogy tegyék be a gépbe.

– *Mióta elvégezted az iskolát, mást nem tanultál?*

– A jogosítvány megszerzése talán még ide tartozik. Egy hivatásost szereztem.

– *Akarsz-e még valamit tanulni?*

– A későbbiekben igen. Főleg a számítógéppel kapcsolatban. Ha az anyagi helyzetem engedi egy kis pénzt megspórolni, egy vállalkozásba szeretnék belekezdeni. Ahhoz viszont nem ártana némi számítógépes tudás. Tanfolyamra szeretnék menni, és szeretnék az üzletvezetői szférába bekerülni.

– *Mi a véleményed a tanulásról általában?*

– Szeretek tanulni, ilyen gondom nem volt soha.

– *Ha újra kezdhethéd, mit tanulnál?*

– Az igazság az, hogy én eredetileg nem gázszerelő szerettem volna lenni, hanem felszolgáló, cukrászdában, vendéglátó helyen. Ez az ami a mai napig is közel áll hozzám. Azért lettem gázszerelő, mert fölvettek ugyan hatalmas protekcióval a kereskedelembé, azt mondták, hogy nem kell gyakorlati hely, csak az átlag számít. Elmentem felvételizni, de a végén csak azokat vették fel, akiknek volt gyakorló helyük. Kiestem a kosárból. Végül is egy napos késéssel sikerült elmenni ide az ipari képzőbe, ahova még éppen fölvettek. Lehettem volna kéményseprő, szennyvíz-tisztító, vízszerelő, gázszerelő stb. Utólag könnyű bölcsnek lenni, de már látom, hogy azt kellett volna csinálni, hogy egy évig valamilyen munkát keresek, hogy lekössem magam, és egy év múlva újra megpróbálni. Mindenképpen várni kellett volna.

– *Mennyire tanultad meg az iskolában a szakmádat?*

– A szakmai rész olyan 30 százalékos képzést biztosított. Elméletben már eleve 20–30 évvel vissza voltak maradvá, mert nagyon régiek voltak a könyvek. Amit tudok – és erre büszke vagyok – annak a 80 százalékát a gyakorlatban szereztem meg, munka közben, és nem az iskolában. Az iskolai gyakorlat nekem a Délgáz területében merült ki, és ez jó volt arra, hogy sok olyan dolgot láttam, amiről többé soha nem is hallottam a szakmán belül. Elég gyakori volt, hogy nem volt mit csinálni. Az ember csak ott ült. Meg ha volt is munka, az annyiban merült ki, hogy elmentünk egy helyre, levettük a gázmérőt mert rossz volt, föltettük helyette a másikat, és kész.

– *Az osztálytársaidról tudod, hogy mi lett velük?*

– Legfeljebb 30 százalékról. Aki a csabai részen lakik, azokkal máig tartom a kapcsolatot. Egyről tudok, aki vállalkozás felé orientálódott, aztán voltak akik betanított munkára mentek el, vagy tovább tanultak. Szerintem nem futottak be annyira ők sem. A gázszerelés olyan, hogy az ember megtanulja, de az elhelyezkedéshez szerencse kell. Olyan helyre kell kerülni, ahol az ember szeret lenni, és megtanulható a szakmája, mert ez az ami sikeressé teheti.



– *Ha újra kezdenéd, milyen középfokú iskolát választanál?*

– Olyan szakközépiskolába mennék, hogy legyen egy szakmám, amihez mindig hozzá lehet nyúlni, amiben el tud helyezkedni az ember, plusz továbbképezni magam legalább egy érettségi szintig.

– *Mai szemmel hogyan értékeled a szakmádat?*

– Van rá kereslet, van rá igény, bár inkább csak vidéken. Itt Csabán már automatikusan megvan az utánpótlás. Ha valami jó helyről valaki kiesik, már 28 ismerős jelentkezik helyette. Nehéz bejutni abba a rétegbe, ahol olyan a munka, ami az embernek örömet okoz. Ezt a fajta munkát az embernek 30–35 éves koráig jól meg kell tanulni, és népszerűvé kell válni, hogy utána vállalkozhasson. Mert valakinek az alkalmazásában lenni nem jó dolog. Kihaszználják az embert, nem arra mennek a vállalkozók, hogy saját erejükből próbáljanak feljutni, hanem más erejét kihasználva.

– *Három hónapig voltál munkanélküli. Azalatt mit csináltál?*

– Segítettem apukámnak a mezőgazdasági tevékenységben, és ez alatt a három hónap alatt szereztem meg a jogosítványomat.

– *Mi a véleményed általában a munkanélküliségről?*

– Szerintem ez több dologból tevődik össze. Én pl. három hónapig voltam munkanélküli, de egy napot sem voltam munka nélkül. Tehát aki akar, az talál munkát magának. Jó, lehet hogy nem az álmai munkahelyét, de mégis több a pénz mint a segély. A másik dolog az, hogy, aki beadja a jelentkezését a munkaügyi központba mint munkaadó, az már eleve úgy számol, hogy ne kapjon többet a munkanélküli, vagyis a munkavállaló, mint amennyit segélyként kap, tehát a minimálbért célozzák meg. Ezen kívül kihasználják az állam által adott támogatásokat az által, hogy munkanélkülit alkalmaznak.

– *Mesélj egy kicsit a családozdról, szüleidről.*

– Édesanyám 53-as születésű, pénztárosi képzettsége van, érettségizett. Pénztárosként dolgozott már több helyen, 87-ben lett leszázalékolva, azóta nem dolgozik. Édesapám hivatasos sofőr, egész életében ezzel kereste meg a kenyerét. Sokáig teherfuvarozó volt különböző helyeken, később lett taxis, aztán jött a mezőgazdasági tevékenység, és most visszaült a taxiba. Tavaly áprilisban szívinfarktust kapott, most újra taxizik ugyan, de fele annyit sem mint előtte. Van egy nővérem, ő kertészként végzett, elvégezte a virágkötői tanfolyamot, most abban dolgozik. Ő is velünk lakik, mert egy sikertelen élettársi kapcsolat után visszaköltözött.

– *Milyen körülmények között éltek?*

– Ha úgy nézzük, elég szűkösen. A rádióban hallottam a minap, hogy Pesten átlag 60–70 ezer forintot keresnek havonta. Nálunk négyünknek jön össze ennyi. Persze az én kerestem nem számít, mert én takarékoskodom, hosszú távra gondolkozom.

– *Érdekel a politika?*

– Nem.

– *Rokonszenvezel valamelyik párttal?*

– Nem. De amiért nem érdekel a politika, azt azért elmondanám. Ha a politikusoknak csak a fele beváltaná azokat a dolgokat, amiket választásnál ígértek, virágzó országban élhetnénk.

– *Köszönöm a beszélgetést.*

(Az interjút Gyorgyevics Zsuzsa készítette)